

Musa Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı) (1890-1973)

Kaynaklarda yazarın doğum yeri ve yılı hakkında bilgi farklılıkları olsa da Musa Cevat Şakir Kabaağaçlı, annesi Giritli İsmet Sare Hanım'ın söylediği ve yıllar sonra kızı İsmetula'nın babaannesinin Kuran-ı Kerim'inin içinde bulunduğu notta da yazdığı gibi 17 Nisan 1890 tarihinde Girit henüz Türk iken doğdu. Ataları Kabağaçlızadelere ait ilk kayıtlar oldukça eskidir ve neredeyse on birinci asrın başına tarihlenmektedir. Cevat, Şakir Paşa'nın ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Doğumdan bir önceki gece annesi İsmet Hanım'ın rüyasında Musa peygamberi görmesinden dolayı Musa ön adını almış, II. Abdülhamit zamanında sadrazamlık ve kumandanlık yapmış amcası Cevat ile babası Şakir'in isimleri ise adı olmuştur: Musa Cevat Şakir... Ömer Faruk Huyugüzel'in bilim ve sanat adamları yetiştirmiş oldukça eski ve köklü bir Türkmen ailesine mensup olduğunu belirttiği Halikarnas Balıkçısı'nın babası, ressamlığı ve fotoğrafçılığının yanı sıra Yeni Osmanlı Tarihi adlı bir eseri bulunan, diplomat ve hoca olarak tanınan Şakir Paşa, annesi ise resimle meşgul olan kültürlü bir kadın olan İsmet Hanım'dır. Huyugüzel, anne ve babasından bu özellikleri almış olan Cevat Şakir'in kardeşlerinde de aynı vasıfların görüldüğünü, Prenses Fahrünnisa Zeyd, Aliye Berger ve yeğeni Füreya Koral'ın bir resim ve seramik sanatçısı olarak ünlerinin yurt dışına taşıdığını belirtir.

Resmo'da geçen yaklaşık 3 yılın ardından Şakir Paşa'nın Atina Sefirliğine atanmasıyla küçük Cevat'ın Atina Faleron günleri başladı. Yıllar sonra "Yunan'ın ayağa kalktığı yıllar" olarak adlandıracağı zamanlardan aklında Girit şarkıları, masmavi denizler ve adanın yemeklerinin tadı kalacaktır. Nitekim Cevat Şakir 5 yaşında iken İstanbul'a dönen Şakir Paşa Ailesi, önce Yıldız'da bir köşkte ve ardından kısa bir süre Nişantaşı'ndaki konaklarında ikamet etseler de bir süre sonra babası, amcası Sadrazam Cevat Paşa'nın erken ölümünden Padişahı sorumlu tutacak ve devlette aldığı tüm vazifelerden istifa ederek Büyükkada'daki bir köşke taşınacaklardır. Panayia Manastırı'nın yerine inşa edilmiş olan bu köşk, ilk sahibi Levanten Rosolato'dan Mehmet Şakir Paşa'ya geçmiştir. Sadrazam yeğeni, sefir ve vezir oğlu olmasına ve evde birden fazla mürebbiye eşliğinde özel eğitimler almasına rağmen Cevat Şakir, gözü hep sokakta bir çocuk olmuştur. Yaşıtlarıyla oynamanın, sohbet etmenin ve adayı keşfetmenin yerini hiçbir şey tutmaz onun için. Kalemi de ilk o yıllarda eline alır, ancak yazmak için değil resim çizmek içindir. Kısacası Büyükkada onun; sanatın, arkadaşlığın ve sevginin önemini kavradığı yerdir.

Öğrenim hayatına Büyükkada'da Mahalle Mektebi'nde başlayan Cevat Şakir, 1904'te Robert Kolej'i, 1908'de de Oxford Üniversitesi Yeni Çağlar Tarihi Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra İtalya'ya giderek Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim üzerine eğitim gördü ve burada Agnesia Kafiera adlı İtalyan bir modelle evlendi. Çiftin Mutarra Agustina adını verdikleri bir kızları oldu. 1908'de İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde minyatür çalışmalarına katıldı. Yurda döndükten sonra *Resimli Hafta*, *Diken*, *İnci*, *Resimli Ay* gibi çeşitli dergilerde yazılar yazıp karikatür ve süsleme resimleri yayımlayarak geçimini sağladı. Türkiye'de ilk renkli mecmua kapağını yine o çizdi.

Kendisiyle yapılan bir röportajda Oxford yıllarıyla ilgili olarak; "Oxford'da bana 4 yılda öğrettiklerini unutmak için bir 4 yıl daha harcamam gerekti" diyecekti. Nitekim Cevat Şakir, birçok şeyin kendisine öğretildiği gibi olmadığını, tarihin başka yöne aktığını keşfeder. Oxford macerası onun devasa gerçeği görmesini sağlamış, Yunan Uygarlığının Anadolu Medeniyetinin öncüsü değil takipçisi olduğuna inanmıştır. Bu hakikat, yurda döndükten sonra onun yaşamını şekillendirecek ve Anadolu'nun avukatlığına soyunarak Cevat Şakir'e bir nam daha kazandıracaktır: Anadolu'nun Avukatı.

Takvimler 1914'ün Mayıs ayını işaret ettiğinde Şakir Paşa, o zamanki adı Karahisar olan Afyon'daki dededen kalma ve emekli maaşı dışında tek geçim kaynakları olan çiftliğe gitmeye karar verdi. Hem o yılki ürünlerden gelen yıllık geliri alacak hem de bir Osmanlı subayı taliplisi bulunan kızı Ayşe'nin düğün hazırlıklarını organize edecekti. Bu süre zarfında olur olmaz sebeplerden baba oğul sürekli tartışırlar. Bir akşam yine bir araya geldiklerinde tartışma alevlenir. Şakir Paşa, oğlunun çok para harcadığından, İtalyan eşinin masraflarından dem vurmaktadır. Aylardan ramazandır ve oruçlu olan Şakir Paşa, sanki biraz daha hiddetlidir. Tartışırken eli masanın üzerindeki tabancaya doğru gider. Buna karşılık Cevat da belki kendini koruma içgüdüleriyle belki de istem dışı çevik bir hamleyle kendine yakın olan silahı eline alır. Hızla birbirlerine doğrulttukları silahların tetikleri neredeyse aynı anda çekilmiştir. İki ayrı silahtan çıkan iki kurşundan biri tavanı, diğeri ise Şakir Paşa'nın kalbini deler. Şakir Paşa o gün oracıkta vefat eder ve Cevat Şakir yıkılır. Bu olay ve ayrıntıları o günden sonra 43 yıl boyunca karanlıkta kalır; ta ki 1959 senesinin Ocak ayında Cevat Şakir, ruh eşim dediği arkadaşı, sırdaşı, arkeolog ve yazar Azra Erhat'a yazdığı bir mektupta içini dökene kadar. Hâlbuki o, duruşmalar boyu kendisini hep "Babam intihar etti!" diye savunmuştur. Neticede hâkimin kanaatine göre olay anlık gelişmiş ve istenmeyen bir şekilde sonuçlanmıştır. Kısmen de olsa nefsi müdafaa söz konusudur. Hâl böyle olunca da savcının idam talebi, 14 yıl hapse indirilmiş ve onaylanmıştır. Daha 24 yaşında olan Cevat Şakir, hayat macerasının en güzel yıllarını Afyon Cezaevi'nin zor koşullarında çok sevdiği doğadan kopuk geçirecektir. Uzunca bir süre sonra içinde bulunduğu umutsuz durum onu, ayağının kırılmasıyla neticelenecek bir intihar teşebbüsüne dahi götürmüştür. Üstüne cezaevi şartları sağlığını gitgide bozmuş ve vereme yakalanmıştır. Durumu iyice kötüleşince de biraz sağlık sebebi, biraz iyi hâl bağılı olarak 1921 yılı başında çıkan genel aftan faydalandırılarak cezaevinden beklenmedik bir şekilde salıverilmiştir.

Ardından Cevat Şakir, cezaevinden çıkıp meşakkatli bir yolculukla Karahisar'dan İstanbul'a anne evine döndü. Bu süreçte kurtuluş mücadelesine destek vermek için Anadolu'ya geçmeye kalkışsa da verem hastalığı buna müsaade etmedi ve orduya katılamadı. Kanunlara göre babasının mirasından pay alamayan Cevat Şakir, bir yandan da maddi zorluklarla mücadele etmekteyken o yıllarda *Güleryüz* adında bir mizah dergisi çıkaran komşuları ve aile dostları Sedat Simavi kendisine iş teklif etti. Cevat Şakir'in ilk karikatürleri 26 Mayıs 1921'de *Güleryüz* dergisinin dördüncü sayısında yayınlandı. Böylelikle Cevat Şakir resmî olarak yayın hayatına başlamış oldu.

Afyon'un o karanlık ve zor günlerinden sonra, İstanbul'da evlenip baba olan Cevat Şakir hastalığı yenmiş, iş bulup para kazanmaya başlamış, dahası Bab-ı Ali'de kendine yer edinmiş, yazdığı makaleler ve çizdiği karikatürler sayesinde vatansever Kemalist basın ve Millî Mücadele yanlılarının sevgi ve takdirini kazanmış, yetenekli, renkli ve entelektüel bir adama dönüşmüştür. 35'inde hayata yeniden başlamış gibidir.

Yazar, *Mavi Sürgün* adlı eserinde bir ara Rüfaî dergâhına katıldığını ve o dergâhta derviş olduğunu yazmıştır. Başlarda dervişlerin hâl ve tavırları, gönül sohbetleri onu sağaltsa da zamanla bu tekrarlar anlamını yitirmiş ve gönüllü bir kaçış olarak gördüğü dergâhın, kendisi için bir kafese dönüştüğünü fark ettiğinde artık orada barınması mümkün olmamıştır. Yine de işgal yıllarını dergâh sayesinde daha az ruhsal zayıyat ile atlatmıştır.

1924 yılı ise onun için oldukça verimli geçti. Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonra, Yunus Nadi ve Nebizade Hamdi ile birlikte kurdukları *Cumhuriyet* gazetesinin başyazarı oldu. Yaklaşık bir yıl sonra, Zekeriya Sertel'in çıkardığı *Resimli Hafta* dergisinin 13 Nisan 1925 tarihindeki 35. sayısında Hüseyin Kenan mahlasıyla yayımlanan "Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?" adlı yazısı yüzünden Ankara İstiklal Mahkemesi'nde yargılandı ve üç yıllığına Bodrum'a sürgüne gönderildi. O artık, İstanbul'un o kasvetli havası yerine, tarihini okuduğu, kadim

hikâyesini bildiği, antik dönemin dilini konuşabildiği Halikarnas'a gidecekti. Onun için, işgal sonrası İstanbul'unda 3 yıl hapsedilmektense, mavi göklü Bodrum'da kalebent olmak evla idi.

Bodrum'a varmasının üzerinden iki ay geçtiğinde mekânları bellemiş, insanları tanımıştı. Her gördüğüne kocaman bir "Merhaba!" sundu. Eskiden Anadolu Türkleri arasında çok kullanılan bu kelime Cevat Şakir'den sonra, önce Bodrum ahalisine, sonra da tüm yurda yayıldı. Rivayet odur ki, çok eski zamanlarda olur da iki seyyah uçsuz bucaksız bir yerde karşılaşırsa uzaktan dost mu düşman mı olduklarını kestiremediklerinde her ikisi de kınından çıkardıkları birer oku yaylarına takar, gererek muhatabından farklı yönler atarlarmış. Atarken de "Mir hebaaa, mir hebaaa!" diye bağırırlarmış. Mir yani "okumu heba ettim", "benden sana zarar gelmez", "ben senin yoldaşım" demeye getirirlermiş.

Eski Yunancayı okuyup yazabilmesi sayesinde Bodrum ve civarındaki antik yerleşimlerin kalıntılarında rast geldiği yazıtları okuyabilmesi, kaynak kitapları mukayeseli olarak araştırabilmesi Anadolu tarihinin yavaş yavaş gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Batı medeniyetinin köklerini Anadolu'ya dayandıran ve bu coğrafyada doğan farklı kültürleri bir bütün olarak ele alan Cevat Şakir, aynı zamanda Azra Erhat ve Sabahattin Eyüboğlu ile birlikte *Mavi Anadolu* hareketinin öncülüğünü yapmıştır. Ona ve Mavi Anadoluçulara göre şayet bir halk bir toprağın üzerinde yaşıyorsa, o topraklardan gelmiş geçmiş tüm kavimlerin devamıdır ve bütün kültür mirasına sahip çıkmalıdır.

Sürgün cezasının 15. ayında Ankara İstiklal Mahkemesi, kalan 21 aylık cezayı İstanbul'da çekebileceğine dair ek bir karar almış ve bunu kendisine tebliğ etmiştir. Haberi alınca tuhaf bir şekilde sevineceği yerde Cevat Şakir kedere boğuldu. Ancak birkaç gün içinde toparlandı ve yanında kendisi gibi Giritli hamile eşi Hatice ile yola koyuldu. Döndüğü İstanbul'da basın camiasından tanıdıkları ve arkadaşları sayesinde iş bulması zor olmayacaktı. Cezasının devam ettiği 17 ay boyunca tüm yazı ve resimlerinde artık Bodrum'a temelli döneceği 1928 yılının Nisan ayına kadar, oğlunun adı Sina'yı mahlas olarak kullandı. 3 yıllık kalebentlik süresi dolunca vakit kaybetmeden karakola giden Cevat Şakir, burada şok eden bir gerçekle karşılaştı. Meğer zaten af çıkmış ve Cevat Şakir ile Zekeriya Sertel tam 1,5 yıl önce affedilmişti. Böylece tek bir gün dahi İstanbul'da kalmaya takati olmayan Cevat Şakir ilk vapur olan Çanakkale-Bodrum seferiyle "Arşipel" sularına kavuştu.

Bodrum, Cevat Şakir'i Ege insanının kendisine has kültürüyle tanıştırmış ve nüfusu beş bini bulmayan bu coğrafya ona yaşamın basit ama görkemli hakikatini göstermiştir. Onda Cevat Şakir'den Halikarnas Balıkçısı'na giden bambaşka bir bilinç oluşmaya başladı. Bodrum adeta onu iç dünyasına doğru muazzam bir yolculuğa çıkardı. Yaşı 60'a yaklaştığında Bodrum'daki araştırma ve okumalarında çok yol kat edip olgunlaşmıştır. Halikarnas Balıkçısı, Anadolu topraklarının ve Ege'nin antik dönemine ve Anadolu'nun kadim hikâyesine dair araştırmalar yapmış, Bodrum'un doğasını güzelleştirip korumak için dağ tepe tohumlar ekmiş, meyve ağaçları dikmiş, balıkçıların av verimliliğini artırmış, süngercilerin dalış takımlarını o güne göre modernize etmiş, öykü ve makaleler yazmış, resimler çizmiş ve bu hâliyle Bodrumlunun sevgilisi olmuştur. Tüm bunlardan arta kalan zamanlarda kayığı *Yatağan*'a atlamış ve Gökova'ya, henüz keşfetmediği büklerle açılmıştır.

1947 yılının sonlarına doğru ailesinin geleceği için zor bir karar vermesi gerekmiştir. Bu karar doğrultusunda ailenin yeni adresi, Atatürk'ün eşi Latife Hanım'ın dayısı da olan ahababı Naci Sadullah'ın ablası Ziyet Hanım'ın İzmir Göztepe'deki asırlık çam ağaçları arasında, deniz manzaralı, dört katlı köşkü oldu. Zorlukları da olsa taşındıkları bu ev zamanla yuvaları olmuştur. Ancak Halikarnas Balıkçısı'nın yeni ve daha sert şartların hüküm sürdüğü, hayatın ve para kazanmanın daha zor olduğu bu kalabalık kentte ailesinin geçimini sağlamak üzere ek iş yapması gerekti. Böylece

rehberlik yapmaya başladı. Rehberliği de Bodrum'u sevdiği kadar sevmiştir. Kendisine "Nerelisin?" diye soranlara hep "Bodrumluyum" dediği gibi "Ne iş yapıyorsun?" diye soranlara da "Yazarım" demek yerine "Rehberim" demeyi yeğ tutmuştur. Ancak rehberliği para kazanmanın bir yolu olarak görmesine karşın yazarlığı kendi özgürlüğü olarak tarif eder. Ona göre rehberlikten kazandığı para, yazarlık için gereken zamanı satın almasını sağlamaktaydı. Balıkçı için esas olan yazmaktı, hiç durmadan son güne dek yazmak...

Yetmişine merdiven dayadığı yıllarda yazılarını daktilo ettireceği birini aramaktaydı. Tam bu sıralarda güzel bir tesadüfle 15 yıl boyunca "manevi oğlum" diyeceği Şadan Gökovalı ile tanıştı. Gökovalı yıllarca iş çıkışı hiçbir yere uğramadan doğruca, sonradan yapılacak olan Merhaba Apartmanına gelmiş, yerde ya da divanda uzanmış coşkuyla yazı yazmakta olan Balıkçı'nın dizinin dibine bağdaşını kurmuş, notlar almış, sorular sormuş, dinlemiştir. Şadan Gökovalı yıllar sonra bunları birinci ağızdan *Ben Halikarnas Balıkçısı Doğdum Sevdim Öldüm* kitabında da anlatacaktır.

1965'e geldiğinde Halikarnas Balıkçısı artık dünyaca tanınan ve kendisine "Çağdaş Homeros" denilen bir im oldu. 1969'da Bodrum ağzı ile yazdığı "Deniz Kurbetçileri" adlı romanı piyasaya çıktı. Bir yıl geçmeden, Halikarnas Balıkçısı'nı yeni nesillere anlatmak için uğraş verecek, hayatına dair iki kitap ve onlarca makale kaleme alacak Rüzgâr Baba lakaplı yaşayan en büyük deniz edebiyatçımız, ressam Haldun Sevel ile yolları kesişti.

1971 yılında Kültür Bakanlığı tarafından Halikarnas Balıkçısı'na Devlet Kültür Armağanı verildi.

Hastalığının ilerlemesi neticesinde, 1972 yılında bir Fransız kafileyi Efes'te gezdirirken turun sonuna doğru yere yığıldı. Rehberliğin babası, dünyaca meşhur kılavuz Halikarnas Balıkçısı, rehberlik mesleğine gönül vermiş gençlerin öğretmeni, neredeyse yirmi yıldan fazla zamandır onlarca antik kente yüzlerce kez gitmiş Cevat Şakir, o gün Efes'te rehberliğe veda etmek zorunda kaldı.

İzmir'de pek mutlu değildi. Apartman dairesine sıkışıp kalmış hayatı onu bedbaht etti. 1972 senesinde önce sarılık oldu, çoğu zaman hâlsizdi. Ardından kasıklarında ve ayaklarında geçmeyen ağrılar baş gösterdi. İzmir-İstanbul arasında mekik dokundu, konsültasyonlar, çekilen röntgenler ve tahlillerden sonra acı haber aileyi kedere boğdu. Koca Balıkçı, kemik kanseriydi.

1973 yılının Ocak ayında can dostu Sabahattin Eyüboğlu vefat etti. Ölümü iyiden iyiye düşündüğü bir dönemde bu ölüm onu derinden sarstı. Bir gün Şadan Gökovalı'yı ikna etti ve birlikte atlayıp Bodrum'a mezar yeri seçmeye gittiler. Gümbet girişindeki sağdaki tepeye çıktılar. Bodrumluların Türbetepe dedikleri bu yerin yakınında Saldırşah Türbesi bulunuyordu. Gözlerine kestirdikleri bir yeri mimleyip akşamında Balıkçı'nın en sevdiği lokanta olan Subaşı'nda yemek yediler.

13 Ekim 1973 günü "yaratılış" dediği koca evrende duyulacak son sözlerini üfürdü: "Nero fresko (taze su)" ve hayata veda etti.

Sağlığında 5 roman, 7 öykü, 4 deneme ve 1 otobiyografi yazan, ölümünden sonra ise 1 romanı, 7 öyküsü, 7 denemesi daha basılan Balıkçı'nın toplam 32 eseri bulunmaktadır. Şadan Gökovalı'nın "Anadolu'nun Avukatı", Azra Erhat'ın ise "Anadolu'nun Şövalyesi" dediği Halikarnas Balıkçısı'nın ardından Bodrumlular şayet Bodrum için yararlı ve güzel işler yapan biri çıkarsa onu övmek maksadıyla bugün bile o kişi için "İkinci Balıkçı" demektedirler.

Halikarnas Balıkçısı'nın hikâye ve romanlarında doğa, Türk edebiyatında alışlagelmiş kalıplarından sıyrılarak bambaşka bir hüviyet kazanır. Doğa, ağacıyla, bitkisiyle, börtü böceğiyle, deniz canlılarıyla, kısacası tüm

elementleriyle kişilik kazanır. Eserlerini deniz, ada, doğa, kültürel ve tarihî zenginlikler etrafında kuran Halikarnas Balıkcısı'nın hikâye ve roman karakterlerinin çoğu, *Yaşasın Deniz*'in yaşlı balıkcısı, *Gülen Ada*'nın Deli Davut'u, *Son Türkü*'nün Kör Hüseyin'i gibi denize tutkun, geçimini denizden sağlayan balıkçılardan ve sünger avcılarından oluşmuştur. İdealize edilmiş merhametli, bilge, cesur tipler, ezilen köylü, özgürlüğün simgesi çingeneler ve kurtarıcı kahraman rolündeki olumlu eşkiya tiplerinin yanı sıra zengin ve güçlü zorbalı, acımasız, sevgisiz kötü kişiler, olumsuz özellikleriyle köy ağaları, fırıncı ve din adamları, kurnaz esnaf, çıkarıcı bakkal da eserlerinde yer alır. Balıkçı, eserlerinde Turgut Reis, Uluç Reis, Neyzen Tevfik gibi tarihî ve edebî şahsiyetlere de yer verir. Halikarnas Balıkcısı'nın hikâye ve romanlarındaki deniz tutkusu, Sait Faik'i de etkilemiştir.

Gerek romanlarında gerekse öykülerinde olay örgüsü ve kurgu açısından tutarsızlıklar, yetersizlikler olduğu araştırmacılar tarafından ifade edilir. Halikarnas Balıkcısı'nın hem kültür adamlığı hem de yazarlığında gözlenen her türden abartıya yatkın duyarlığı, düz yazılarında da apaçık görüldüğü gibi kompozisyon kaygısını yok etmektedir. Böylece roman ve öyküleri zaman zaman mensur şiire, düşün yazıları ise iç dökmeye dönüşür. Genellikle şairane yazdığı söylenir. Kendisi ise "Tam dionisyak meşrepte yazıyorum, onun için zapturapt arama. Kafayı adamakıllı çekmekteyim" diyerek gerçekten esrik ya da yarı esrik yazdığını itiraf eder.

Halikarnas Balıkcısı'nın sohbet havasında yazdığı denemelerinde ise üslubunu ifade eden en önemli sözlerden biri "Merhaba"dır. Denemelerinin çoğunda konuya başlarken ya da bitirirken bazen de hiç olmadık bir yerde cümle arasında sıklıkla bu kelimeyi kullandığı görülür. Halikarnas Balıkcısı, denemelerinde ara söz ya da parantez içerisinde bilgi aktarımına da başvurmuştur. Onun, denemelerinde dil ve anlatım noktasında başvurduğu yöntemlerden bir diğeri ise okuyucunun ilgi ve merakını çekmek için sık sık soru sorması, şaşırtıcı ifadeler kullanmasıdır.

Yazarın ilk çağlardaki Anadolu kültürü üzerine yaptığı inceleme ve denemeleri de önemli bilgiler içerir. Bu çalışmalarında Antik Anadolu kültürünün Yunan kültüründen önce var olduğunu ve bu kültürün insanı nasıl şekillendirdiğini anlatır. Anadolu'nun medeniyet tarihi ve sanat bakımından önemini ortaya çıkarmaya çalışan Halikarnas Balıkcısı, bölgenin mitolojik değerlerinden de yararlanmış. Halikarnas Balıkcısı, mitosları tek bir medeniyete ait olarak görmez. Medeniyetlerin birbirinden etkilendiğini vurgular. Mitosların muhtevasını koruyarak çeşitli medeniyetlerde farklı adlar aldığını belirtir. Kendisi de eserlerinde insanoğlunun yarattığı bu geniş hazineden yararlanmış. Halikarnas Balıkcısı, mitolojiyi sadece araştırma konusu olarak görmemiş hayatının her alanına tatbik etmiştir.

Şadan Gökovalı, yazarın *Merhaba Anadolu* eserine yazdığı ön söz mahiyetindeki yazısında Halikarnas Balıkcısı'nın çoğu cep kitabı olmak üzere çeşitli dillerden Türkçemize aktardığı kitapların sayısının yüze yakın olduğunu belirtir. Halikarnas Balıkcısı ayrıca Dante'nin *İlahi Komedya*'sını tek ciltte Türkçe söylemiş, Hayyam'ın *Rubailer*'ini ve Mevlana'nın *Mesnevi*'sini Farsça asıllarından İngilizceye tercüme etmiştir.

Yazarın Şadan Gökovalı tarafından basıma hazırlanan *Arşipel* ve *Anadolu Tanrıları* adlı kitaplarının sonuna, çizdiği resimlerin bir kısmı eklenmiştir. Bu resimlerin yazdığı yazıların içeriğine uygun olduğu, ilgili yazıya özel çizildiği görülmüştür. Genellikle mitoloji ile ilgili olan bu resimler yazarın çizer olarak da başarısını göstermesi bakımından önemlidir. 1923 yılında yayımlanan *Yeni İnci*'nin 9. sayısında *Ressamlarımızı Tanıyalım* başlıklı yazıda Halikarnas Balıkcısı'nın ressamlığı hakkında "bizde mecmua kapaklarını yapmakta Cevat Bey kapak ressamlığının tekniğini en ziyade anlamış Türk ressamımızdır. Cevat Bey'in iki meziyeti de minyatür işlerine olan merakı ve bu eski şark sanatını ihyada gösterdiği muvaffakiyettir" ifadelerine yer verilmiştir.

Bodrum'a ve denize olan tutkusuyla tanınan Halikarnas Balıkçısı, Anadolu hakkındakiengin bilgi birikimi, tercümeleri ve basın dünyasında kapakçılık anlayışının gelişmesindeki rolüyle yalnızca Türk edebiyatında değil, Türk grafik tasarım ve Türk kültür tarihinde de önemli bir yere sahiptir.

Halikarnas Balıkçısı'nın başlıca eserleri şunlardır: **Romanları;** Aganta Burina Burinata (1946), Ötelerin Çocuğu (1955), Uluç Reis (1962), Turgut Reis (1966), Deniz Gurbetçileri (1969), Dalgıçlar (1991), Bulamaç (1996). **Hikâyeleri:** Ege Kıyılarından (İstanbul 1939), Merhaba Akdeniz (İzmir 1947), Ege'nin Dibi (İstanbul 1952), Yaşasın Deniz (1954), Gülen Ada (1957), Ege'den (1972), Gençlik Denizlerinde (1973). Deneme ve İncelemeleri: Anadolu Efsaneleri (1954), Anadolu Tanrıları (1955), Anadolu'nun Sesi (1971), Hey Koca Yurt (1972), Merhaba Anadolu (1980), Düşün Yazıları (1981), Altıncı Kıta Akdeniz (1982), Arşipel (1982), Sonsuzluk Sessiz Büyür (1983). **Otobiyografi ve Hatırat:** Mavi Sürgün (1961). **Mektup:** Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı (Azra Erhat/1979).

Nagehan UÇAN EKE

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Şerif, "Cevat Şâkir Kabaağaçlı", **Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri**, 11. Cilt, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 2004, s.339-375.

BORAK, Sadi, **Halikarnas Balıkçısı ve Bir Duruşmanın Öyküsü**, Bilgi Yayınları, Ankara 1982.

DEVRİM, Şirin, **Şakir Paşa Ailesi**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1996.

GÖKÇEK, Fazıl, "Halikarnas Balıkçısı'nın Demokrat İzmir Gazetesi'ndeki Yazıları", **2. Uluslararası Her Yönüyle Bodrum Sempozyumu**, Haz. Ahmet Özgiray, M. Akif Erdoğan, Müskebi Ofset, Bodrum 2011, s.270-280.

GÖKOVALI, Şadan, "Halikarnas Balıkçısı ve Merhaba Anadolu Üstüne", **Merhaba Anadolu**, Bilgi Yayınları, İstanbul 2010.

GÖKOVALI, Şadan, **Ben Halikarnas Balıkçısı Doğdum Sevdim Öldüm**, Tureb Yayınları, Ankara 2014.

"Halikarnas Balıkçısı", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, Ed. Murat Yalçın, 1. Cilt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, s.502-503.

HUYUGÜZEL, Ömer Faruk, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s.113-120.

KABAAĞAÇLI, Cevat Şakir, **Mavi Sürgün**, Bilgi Yayınları, İstanbul 2008.

KABAKLI, Ahmet, "Halikarnas Balıkçısı", **Türk Edebiyatı**, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 5. Cilt, İstanbul 2008, s.21-29.

KUTLU, Mustafa, "Kabaağaçlı, Cevat Şakir", **TDEA**, C V, s.59-61.

NECATİGİL, Behçet, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 2007.

OKAY, Cüneyd, **Mavi Sürgün'e Doğru**, KTB Yay., Ankara 2001.

OKTAY, Ahmet, **Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

ŞAHİN, Cenk, **Cevat Şakir Halikarnas Balıkçısı**, Cinius Yayınları, İstanbul 2022.

YAMAÇ, Cavit, “Yazı Hayatının Ellinci Yıldönümünü İdrak Eden Türk Edebiyatının Canlı Delikanlısı Halikarnas Balıkçısı”, **Arşipel**, Bigi Yayınevi, İstanbul 2011, s.13-22.

YAZICI, Nermin, **Halikarnas Balıkçısı’nın Eserlerinde Tabiat**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1998.

YETGİN, Duygu, YILMAZ, Aysel, KOZAK, Nazmi, “Türkiye’de Turist Rehberliğinin Öncüsü: Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı)”, **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, S 29(1), 2018, s.128-138.

28/03/2025 tarihinde

*<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/musa-cevat-sakir-kabaagacli-halikarnas-balikcisi-1890-1973/?pdf=5114>
adresinden erişilmiştir*